

Leipomon KUVASANAKIRJA

**Euroopan unionin
osarahoittama**

Tämä materiaali on koottu osana *ROKKA - Ravitsemisala osaa, kauhan kahvasta ammattiin* -hanketta.

Hanke on rahoitettu Euroopan unionin elpymis- ja palautumistukivälineellä (RRF), joka on EU:n elpymisvälineen (Next Generation EU) suurin ohjelma. Rahoituksen on myöntänyt Jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskus. Palvelukeskus edistää työikäisten osaamisen kehittämistä ja osaavan työvoiman saatavuutta. Palvelukeskuksen toimintaa ohjaavat opetus- ja kulttuuriministeriö sekä työ- ja elinkeinoministeriö.

Materiaalin ovat koonneet 2025 Savon ammattiopiston elintarvikealan opettajat Lilli Puustinen, Marko Paulus ja Hanne Rissanen.

SISÄLLYS

1. HYGIEENINEN JA TURVALLINEN TYÖSKENTELY
2. LEIPOMON KONEET JA LAITTEET
3. LEIPOMON PIENTYÖVÄLINEET
4. PAKKAUSKONEET, PAKKAUSLAITTEET JA PAKKAUSMATERIAALIT
5. TUOTTEITA
6. TYÖVAIHEITA

1. HYGIEENINEN JA TURVALLINEN TYÖSKENTELY

HYGIEENINEN TYÖSKENTELY=

Puhdas työntekijä +

Hygieeniset työskentelytavat +

Puhtaat välineet +

Puhdas ympäristö

SUOJAVAATTEET

Päähine eli hattu

Takki

Esiliina

Housut

Työkengät

Leipomossa pitää olla elintarvikealalle soveltuvat suojavaatteet ja työkengät.

SUOJAKÄSINEET

Käytä suojakäsineitä, kun käsittelet **helposti pilaantuvia** tai pakkaamattomia elintarvikkeita. Esimerkiksi kermakakku tai lohipiirakka pilaantuvat helposti. Käytä käsineitä myös silloin, jos sinulla on haava tai laastari sormessa.

PÄÄHINE

Peitä hiukset päähineellä.

PESE KÄDET HYVIN JA KÄYTÄ SAIPPUAA

Pese kädet aina

- kun tulet leipomoon tai keittiöön
- jos olet koskenut kasvojasi tai hiuksiasi
- jos ne ovat likaiset
- työvaiheiden välissä
- WC:n jälkeen.

PIDÄ KYNNET LYHYENÄ

ÄLÄ KÄYTÄ KORUJA TAI KYNSILAKKAA

PUHDAS LEIPOMO, KONEET JA TYÖVÄLINEET

Puhdista työtilat säännöllisesti **siivoussuunnitelman** mukaan. Siivoussuunnitelma on ohje siivoukseen.

Puhdista heti lattialle kaatunut vesi tai pudonnut ruoka. Siihen voi liukastua.

Puhdista koneet, laitteet ja työvälineet käytön jälkeen.

TURVALLISUUS

Sinun pitää tietää, missä leipomon turvallisuusvälineet ovat.

Sammutuspeite

Vaahtosammutin

Ensiapuvälineet

RISTIKONTAMINAATIO

Ristikontaminaatio tarkoittaa, että haitallisia aineita siirtyy vahingossa toiseen ruokaan tai ruoka-aineeseen.

Käsittele **allergeenit** eri työvälineillä. Allergeeni on aine, joka voi aiheuttaa allergisen reaktion.

Esimerkkejä allergeeneista:

- Gluteeni (vehnä, ohra, kaura, ruis)
- Maito
- Kananmuna
- Pähkinät
- Selleri
- Kalat
- Lupiini
- Soija
- Sinappi
- Äyriäiset ja nilviäiset
- Maapähkinä
- Seesaminsien

ESTÄ RISTIKONTAMINAATIO eli SAASTUMINEN

Pidä raaka ja kypsennetty ruoka **erillään**.

Käytä puhtaita työvälineitä, jos vaihdat **työvaihetta**.

Käytä eri raaka-aineille **eri värisiä** työlautoja.

2. LEIPOMON KONEET JA LAITTEET

ARINAUUNI

Paista arinauunissa

- leivät
- kahvikakut
- pitsat
- kakkupohjat.

Leipälapio

Laita leipä arinauuniin leipälapion avulla.

PINNAVAUNU-UUNI

Paista pinnavaunu-uunissa

- sämpylät
- patongit
- pullat
- pasteijat
- wienerit
- croissantit.

Pinnavaunu

PITKÄRULLAAJA

Pitkärullaajalla voi muotoilla ja rullata

- hiivataikinoita
- leipäaihoita
- pitkosäikeitä
- erimittaisia patonkeja.

PULLANPYÖRITTÄJÄ

Laita taikinapalat levyille.
Laita levy koneeseen.

Kone pyörittää taikinan pulliksi.

PAISTOALLAS eli RASVAKEITIN

Paista rasvakeittimessä

- munkit
- lihapiirakat.

Paistoaltaan rasva on kuumaa öljyä.
Sen lämpötila on noin 180 °C.

Varo kuumaa rasvaa!

DONITSILINJASTO

Muotoile donitsit donitsilinjastolla.
Paistolämpötila on 180°C.

Säädä linjan nopeutta tuotteen koon mukaan.

KAULAUSKONE

Kaulauskone on kone, joka kaulitsee eli ohentaa taikinallevyn ja tasoittaa sen.

Aseta taikina liinalle.
Taikina ohenee, kun liina liikkuu.

Säädä taikinan paksuutta muuttamalla ohjauspyörästä telojen väliä ohjeen mukaan.

YLEISKONE

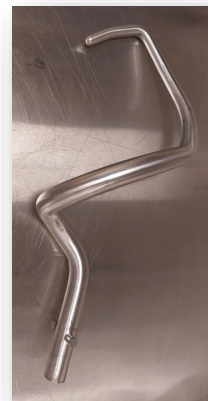

Yleiskone sekoittaa, vaivaa ja vaahdottaa isoja taikinoita.

Käytä taikinalle sopivaa vatkainta.

Lapavatkain

Taikinakoukku

Vispilä

LAPAVATKAIN eli MELA

Sekoita lapavatkaimella esimerkiksi

- pikkuleipätaikinat
- kahvikakut
- murotaikinat
- vaahdotetut massat.

TAIKINAKOUKKU

Vaivaa tai sekoita taikinakoukulla

- hiivataikinat
- leipätaikinat
- pullataikinat
- pitsataikinat.

VISPILÄ

Vaahdota ja vatkaa vispilällä

- kermavaahto
- kananmuna
- marenki
- kakku- ja leivospohjat.

TAIKINAKONE

Tässä taikinakoneessa on kiinteä pata ja koukku.

Valmista tällaisella koneella isoja hiivataikinoita, joissa on vähintään kolme litraa nestettä.

Pese ja puhdista pata sekä koukku paikoillaan.

JÄÄHDYTYSKAAPPI

Jäähdytä kuuma tuote alle +6 C°:seen jäähdytyskaapissa.

Jäähdytys kestää enintään 4 tuntia.

ASTIANPESUKONE, PATAPESUKONE

Pese astianpesukoneessa:

- Padat
- Pellit
- Taikinakulhot
- Vuoat
- Leipomon työvälineet

PIENI YLEISKONE

Pieni yleiskone sekoittaa, vaivaa ja vaahdottaa pieniä taikinoita.

Käytä taikinalle sopivaa vatkainta.

Huomaa, että kone käynnistyy vain, kun suojar reunus (turvareuna) on paikoillaan.

SUKLAAHAUDE

Lisää suklaa suklaahauteen metallikulhoon.

Sulata suklaa hauteessa.

Käytä työskentelyyn sopivia lämpötiloja:

Tumma suklaa 31 - 32 °C

Maitosuklaa 29 - 30 °C

Valkosuklaa 28 - 29 °C

SÄHKÖVATKAIN

Vaahdota sähkövatkaimella pieniä täytteitä tai massoja.

Käytä massalle sopivaa vatkainta:

- Vispilä: kevyet taikinat, vaahdotus, vatkaus
- Taikinakoukku: raskaat taikinat, vaivaus

3. LEIPOMON PIENTYÖVÄLINEET

KULHO, TERÄSASTIA

Käytä metallisia kulhoja

- raaka-aineiden mittaamiseen
- pienten taikinoiden sekoittamiseen.

TYLLA

PURSOTINPUSSI eli MASSAPUSSI

Laita tyllä ja massa
pursotinpuussiin.

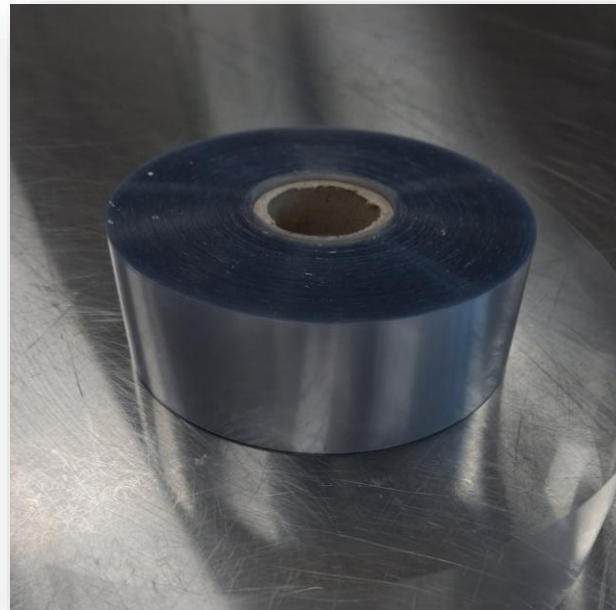
Pursota ja koristele tyllän
avulla esimerkiksi
kermakakut, pikkuleivät,
tuulihatut ja ruusukkeet.

KAKKURENGAS

REUNAKALVO

Aseta kakkurengas vanerille leivinpaperin päälle.

Aseta reunakalvo kakkurenkaan sisään.

Reunakalvo tekee kakun reunasta siistin ja kakku ei tartu vuokaan.

Kakku rengasta ja reunakalvoa voi käyttää mousseissa ja hyydykkeissä.

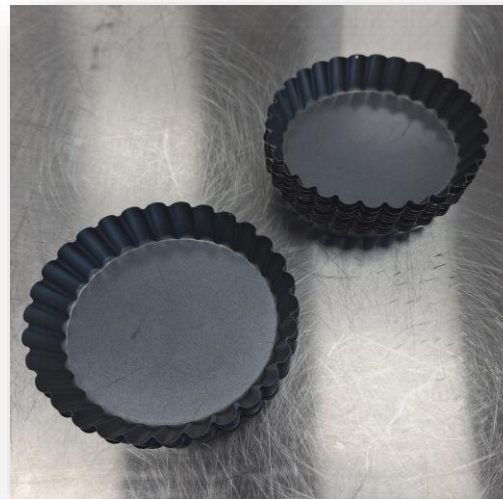
PIKKULEIPÄMUOTTI

Paina taikinasta muotilla kuviollisia pikkuleipiä ja pipareita.

TARTALETTIMUOTTI

Painele taikina tasaisesti muottiin ja paista.

KAULIN

Kaulitse eli tasoita taikina kaulimen avulla tasaiseksi levyksi.

Kaulitse

- pizzataikina
- pullataikina
- rieskataikina.

kaulita = käyttää kaulinta

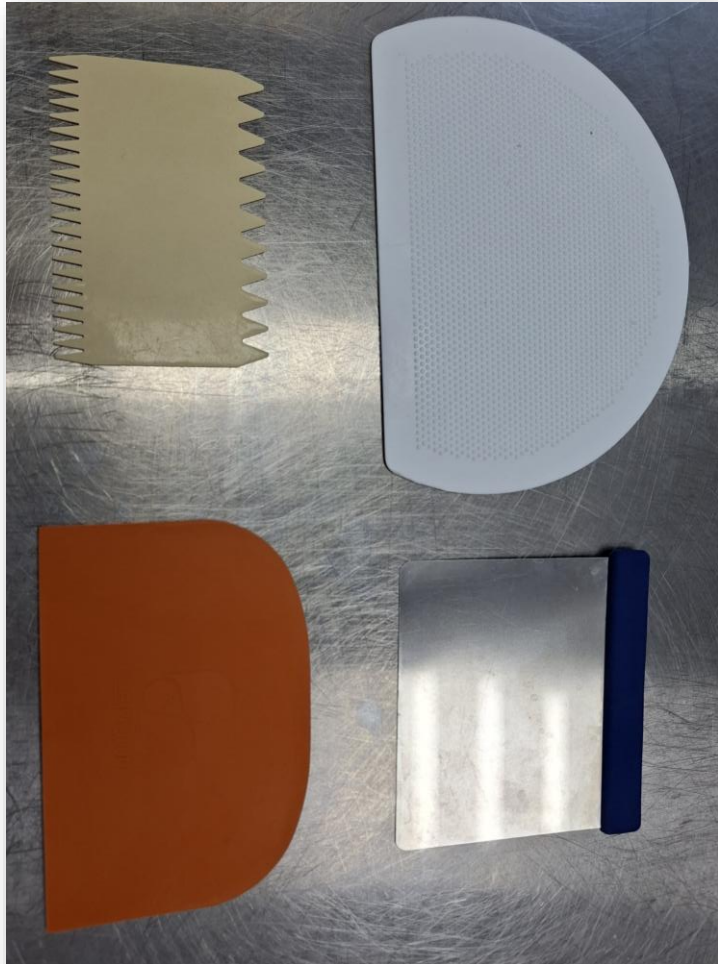
PIIRAKKAKAULIN eli PULIKKA

Piirakkakaulin eli pulikka sopii pienten taikinoiden tasoittamiseen. Käytä pulikkaa esimerkiksi riisipiirakoiden kaulitsemisessa.

RAAPPA eli LEIPURIN LASTA

Raapalla voit

- irrottaa taikinan astiasta tai pöydästä
- paloittaa taikinan
- puhdistaa puupöydän
- levittää täytteitä ja kuorrutteita.

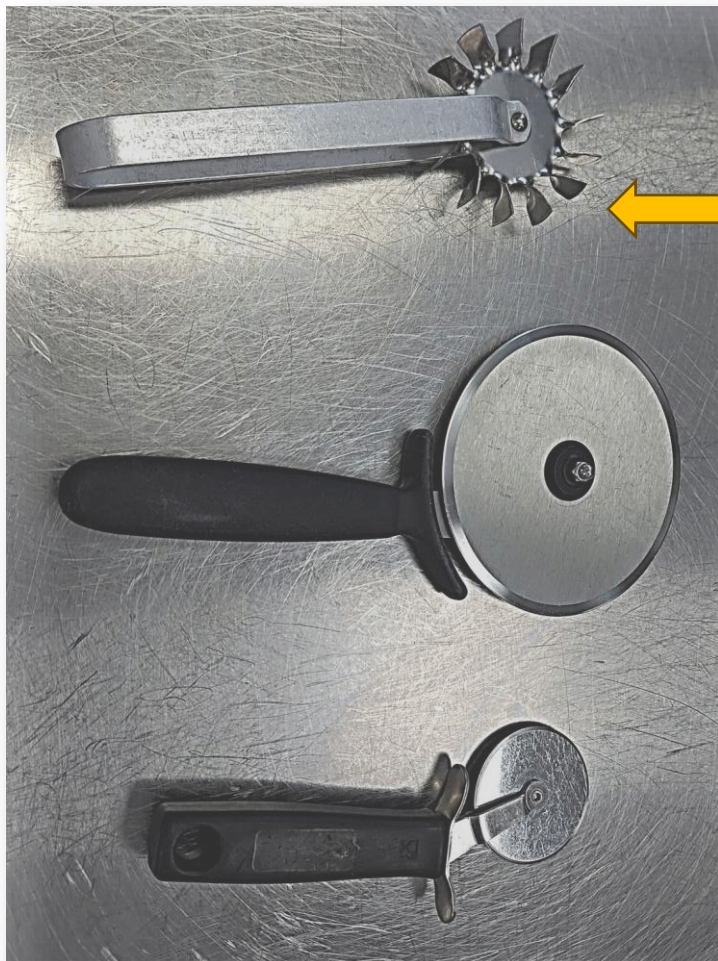
SARJALEIKKURI

Leikkaa sarjaleikkurilla piirakoita.
Sarjaleikkurilla saat saman kokoisia paloja
monta yhdellä kertaa.

TAIKINAPYÖRÄ

Taikinapyörällä voit leikata taikinasta paloja ja muotoja.

KUVIOPYÖRÄ

Käytä kuviopyörää esimerkiksi kampaviinereihin ja pasteijoihin. Näin kuuma höyry pääsee pois.

PIIKKIKAULIN

Tee piikkikaulimella reikiä esimerkiksi pasteija- tai piirakkataikinaan. Näin taikina ei koho uunissa liikaa.

PUNNUS

Paina punnus esimerkiksi keskelle pullaa ja lisää siihen täyte.

Punnuksen avulla voit muokata pieniä leivonnaisia.

Sellaisia ovat esimerkiksi täytetyt pullat tai pienet pyöreät marjapiirakat.

SIIVILÄ

Siivilän avulla jauhojen ja jauheiden paakut hajoavat.
Siivilöi jauhot, tomusokeri, lumijauhe, kaakaojauhe ja leivinjauhe.

siivilöidä = käyttää siivilää

Siivilää voi käyttää myös koristeluun.
Siivilöi leivän päälle jauhoja, kakun päälle tomusokeria tai lumijauhetta ja korvapuustien päälle kanelia.

PAISTINLASTA

Kun paistat pannulla, käännä paistinlastalla paistettavia tuotteita. Paistinlastalla voit myös nostaa ja siirtää esimerkiksi leivoksia.

PALETTI

Levitä paletilla kakun kuorrute ja täyte. Voit tasoittaa sillä myös kakun pinnan.

PULLASUTI

Kun voitelet pullaa kananmunalla, käytä siihen pullasutiä.

Pullasudilla voit myös kostuttaa esimerkiksi pasteijan reunat.

NUOLIJA eli SILIKONILASTA tai TAIKINAKAAVIN

Nuolijalla voit

- kaapia taikinan kulhosta
- sekoittaa taikinaa
- levittää taikinan vuokaan.

Nuolijalla pystyt kaapimaan taikinakulhon tarkasti ja hävikkiä ei tule.

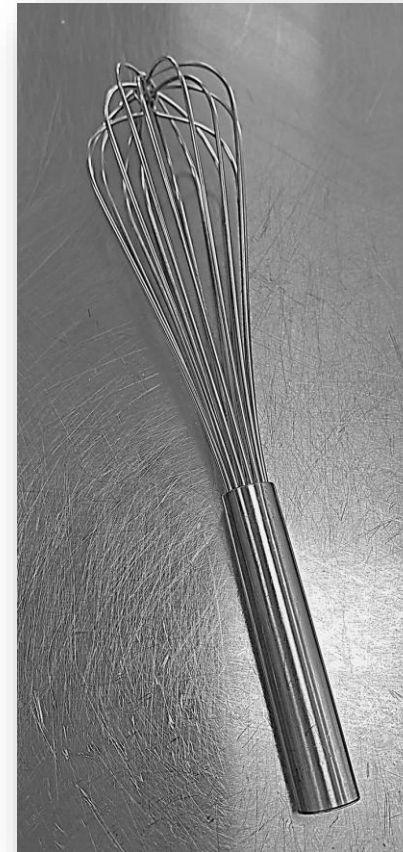

KIERREVATKAIN eli VISPILÄ

Vispilällä vatkaat ja sekoitat ilmavia ja kuohkeita taikinoita ja massoja.

PALLOVATKAIN

Pallovatkaimella vatkaat ja sekoitat raskaampia taikinoita ja massoja.

KAUHA

Erilaisilla kauhoilla voit
annostella
ja sekoittaa.

STANSSI

Stanssia käytät leivän pintakuviointiin ja bagelin muotoiluun.

Paina stanssi taikinapalan keskelle ja käännä reunat ulospäin.

Stanssia voidaan käyttää myös erilaisten sämpylöiden ja leipien pinnan kuvioimiseen.

KOSTUTUSPULLO

Käytät kostutuspulloa kakkupohjien kostuttamiseen.

Kostuta kakkupohjat kevyesti nesteellä.

4. PAKKAUSKONEET, PAKKAUSLAITTEET JA PAKKAUSMATERIAALIT

PAKKAUSKONE

Pussita pakkauskoneella esimerkiksi erilaisia kahvikakkuja ja pullatuotteita, joissa on alusta.

Varo kuumaa lankavastusta!

PAKKAUSKONE

Pakkaus koneella voit myös pakata ruokaa annosrasioihin.

Käytä rasiaan sopivaa muottia. Paina kansi alas ja liimaa kalvo kiinni.

HINNOITTELUVAAKA

Vaa'an (*vaaka*) avulla hinnoittelu:

- Kirjoita tuotteen etiketti.
- Kirjoita tarvittaessa resepti tuotteelle.

Etiketissä pitää olla:

- Tuotteen nimi
- Tuotteen paino (kilogrammoina) tai tilavuus (litroina)
- Tuotteen raaka-aineet
- Valmistusaika
- Säilymisaika (miten kauan tuote säilyy)
- Säilytys (miten tuote pitää säilyttää)
- Allergeenit

VAKUUMIKONE

Pakkaa tuotteet pussiin, joka kestää vakumoinnin.
Vakumointi parantaa tuotteen säilymistä.

vakumoida = poistaa ilma

5. TUOTTEITA

RUISLEIPÄ

PATONKI

LEIPÄ

SÄMPYLÄ

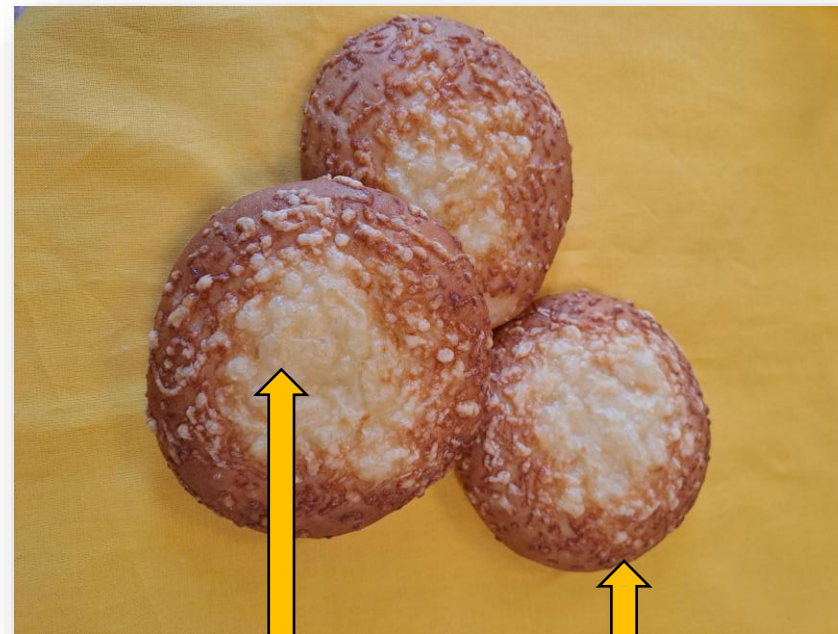
VUOKALEIPÄ

Leipä

Vuoka

JUUSTOSÄMPYLÄ

Juusto

Sämpylä

KAHVILEIPÄ

Korvapuusti

Kierrepitko

PIKKULEIPÄ

KAHVIKAKKU

6. TYÖVAIHEITA

RAAKA-AINEIDEN PUNNITSEMINEN

VAAKA

1. Laita ensin kulho vaa'alle (vaaka) ja paina TARE.

RAAKA-AINEITA

2. Punnitse sitten raaka-aine: Lisää raaka-aine kulhoon ja katso paino.

TAIKINAN VALMISTUS

Valitse sekoitusnopeus ja aika ohjeen mukaan.

Tarkkaile taikinaa, milloin taikina on tasaista ja kimmoisaa.

Sitko on taikinan rakenne, joka pitää taikinan koossa. Venytä taikinaa ja testaa, onko **sitko** hyvä: Jos taikina venyy, mutta pysyy koossa, taikinassa on sitkoa.

TAIKINALEPO

Taikina lepää sekoittamisen ja vaivaamisen jälkeen noin 10 - 30 minuuttia muovin alla.

Rakenne paranee ja taikinaa on helpompi leipoa, kun **sitko** on pehmeämpi.

VÄLILEPO

Taikina lepää muotoilun jälkeen noin 5 - 15 minuuttia ennen lopullista muotoa (esimerkiksi patonki).

Välilepo parantaa taikinan rakennetta.

TAIKINAN PALOITTELU JA MUOTOILU eli YLÖSLYÖNTI

Paloittele taikina ja jaa se tasakokoisiksi paloiksi.

Punnitse palat.

Laita palat välilepoon.

Muotoile taikinapalat esimerkiksi sämpylöiksi, leiviksi tai pulliksi.

Nostata ennen paistamista.

LEIVÄN NOSTATUS

Nostatus tarkoittaa leivän kohottamista.
Kohota leipä vaihtolämpöhuoneessa.

Paina sormella kevyesti taikinaa.

Taikina on valmis uuniin,
kun painallus palautuu hitaasti takaisin.

LEIVÄN KORISTELU

Koristele jauhotettu leipä: viillä veitsellä tai viiltoterällä kuvioita leivän pintaan.

PAISTAMINEN

Noudata ohjeen paistolämpötilaa ja -aika.

Käytä aluksi korkeampaa lämpötilaa.
Uunin lämpötila voi laskea liian alas,
kun uuni on auki.

Käytä höyrytystä, jos haluat rapean kuoren.

PAKKAAMINEN

Pakkaa leivät ja pullat leipälaatikkoon tai pusseihin.

Leivät kuljetetaan kaappoihin leipälaatikoissa.

LEIPÄPUSSI

Pakkaa leipä pussiin ja sulje pussinsulkijalla.

MUFFINSSIVUOKA

KAKKURASIA

Pakkaa kakku kakkurasiaan.
Laita pohjalle kakkupaperi.

